

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๗

เปิดเผยสภาวะธรรม

สภาวะธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ทั้งส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียด ลึกตื้นกว้างแคบขนาดใด เป็นสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ตามสภาพของตน เช่นเดียวกับวัตถุในโลกธาตุนี้หรือในแผ่นดินเรานี้ ต้นไม้เป็นต้นไม้ มีอยู่ตามหลักธรรมชาติของตน ภูเขา ดินฟ้าอากาศ ผู้คนหญิงชาย สัตว์ประเภทต่าง ๆ บรรดาที่มีอยู่ในดินแดน ผู้มีนัยน์ตาดีสามารถที่จะมองเห็นได้ตามวิสัยของตน หู จมูก ลิ้น กาย ย่อมไม่มีทางสงสัยในสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ทั้งหลาย

ส่วนละเอียดก็ยอมรับว่าละเอียด และสิ่งที่จะสัมผัสกันในส่วนละเอียด ซึ่งเป็นวิสัยของโลกก็มีอยู่ เช่นอย่างเชื้อโรค เขาก็สามารถส่องกล้องดูได้ ยอมรับว่าเป็นของมีอยู่ นี่หมายถึงด้านวัตถุ ส่วนที่มองไม่เห็นเช่นพวกอากาศ ความเย็นร้อนอ่อนแข็ง ก็สัมผัสสัมพันธ์อยู่ในตัวของเราเอง ต่างคนต่างก็ทราบต่างก็ยอมรับว่ามีไม่สงสัยกัน

สภาวะธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ก็เป็นสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ และทรงแสดงตามสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ ลึกตื้นหยาบละเอียดกว้างแคบหนาบางขนาดใด ก็ทรงแสดงตามสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่นั้น พอเหมาะพอดีกับสภาพนั้น ๆ ทุกสภาพไป เมื่อเทียบกันกับสิ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ซึ่งมนุษย์เรายอมรับ อันนั้นปราชญ์ทั้งหลายท่านก็ยอมรับ เช่นเดียวกันกับมนุษย์เรายอมรับในสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในแดนแห่งโลกนี้

ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดทรงรู้ทรงเห็นทรงยอมรับ และทรงแสดงได้พอเหมาะพอดีกับสภาพแห่งความเป็นอยู่มีอยู่ของสิ่งเหล่านั้นเช่นเดียวกันหมด ไม่มีพระพุทธเจ้าพระองค์ใดที่จะมีความรู้ความเห็นแตกต่างกันไป เพราะสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ทั้งหลายนั้นเป็นธรรมชาติของตน ซึ่งความรู้ความเห็นของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ก็ทรงทราบด้วยพระญาณเหมือน ๆ กันหมด

คำว่าพระญาณนี้ก็หมายถึงหูแจ้งตาสว่าง เช่นเดียวกับมนุษย์เราที่มีนัยน์ตาดีไม่ปฏิเสธสิ่งที่เป็นวิสัยของตน สิ่งที่เป็นวิสัยของหู เพราะหูก็ดี จมูก ลิ้น กายก็ดี สิ่งใดมาสัมผัสสัมพันธ์ย่อมยอมรับสิ่งนั้น ๆ ตามเครื่องรับจะรับได้มากน้อยเพียงไร ปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ทรงยอมรับความจริงที่มีอยู่ทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สุดวิสัยของใจธรรมดาจะรู้จะเห็น แต่ทรงรู้ด้วยพระจักขุญาณ เรียกว่ารู้ด้วยหูแจ้งตาสว่างภายใน จึงไม่มีอะไรที่จะคัดค้านกันได้

การแนะนำสั่งสอนทั้งสิ่งที่ให้ละ ทั้งสิ่งที่ให้บำเพ็ญ ก็ทรงสั่งสอนแบบเดียวกัน เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่มีปัญหาอะไรเลย สำหรับจักขุญาณของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์

จนกระทั่งพระอรหันต์ท่าน ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงต่างกันไป แต่ท่านยอมรับไปตามพระพุทธเจ้าทั้งนั้น เพราะหลักใหญ่ท่านรู้ด้วยกันเห็นด้วยกันตามวิสัย เช่น สาวกวิสัยกับพุทธวิสัยท่านยอมรับ กราบพระพุทธเจ้าอย่างสนิทตายใจ ทั้งธรรมอันยอดเยี่ยมสุดแดนแห่งสมมุติ ทั้งธรรมที่มีอยู่ในแดนสมมุติ คือในสามแดนโลกธาตุนี้เป็นสมมุติทั้งมวลก็ยอมรับ

พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ต้องทรงจักขุญาณด้วยกันทั้งนั้น หยั่งทราบตลอดทั่วถึง และเป็นสัพพัญญูหรือสยัมภู สัพพัญญูนั้นหมายถึงว่ารู้ทุกสิ่งทุกอย่าง หรือรู้สิ่งทั้งปวง สภาวธรรมทั้งปวง ด้วยพระจักขุญาณ สยัมภูทรงรู้เองเห็นเองโดยไม่ต้องอาศัยคนอื่น หรือมีครูมีอาจารย์คอยบอกคอยแนะนำเหมือนพวกสาวกทั้งหลาย แต่ทรงทราบทรงรู้ทรงเห็นโดยลำพังพระองค์เองตามสิ่งที่มีอยู่ เช่น บาป บุญ นรก สวรรค์ พรหมโลก นิพพาน

สภาพเหล่านี้มีที่ชั้นกัมมิ มีความหยาบละเอียดมากน้อยเพียงไร ตลอดถึงบรรดาสัตว์ที่เข้าสู่ภุมินั้น ๆ ภพนั้น ๆ หรือชั้นนั้น ๆ ทรงทราบโดยตลอดทั่วถึงหมด ไม่มีอันใดมาปิดบังลี้ลับ นอกจากกิเลสตัวมืดดำเท่านั้นเป็นสิ่งที่ปิดบังจิตใจ ไม่ให้รู้ให้เห็น ความจริงทั้งหลายที่มีอยู่เหล่านั้น นี้จะระหว่างพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่าน ซึ่งเป็นผู้สิ้นกิเลสและทรงญาณโดยสมบูรณ์แล้ว กับบรรดาสัตว์ซึ่งหุนหวตาบอดเช่นเดียวกับพวกเรา ๆ ท่าน ๆ เพราะเป็นคลั่งกิเลสนี้เท่านั้น จึงไม่สามารถมองเห็นได้ในสิ่งที่มีอยู่ทั้งหลายตามความเป็นจริง

เราอย่าพูดถึงธรรมอันละเอียดนั้นเลย เพียงแต่สิ่งหยาบ ๆ ซึ่งมีอยู่ในโลกนี้ มนุษย์ตาอวัยวะไม่วิกลวิการ สมบูรณ์ในเครื่องรับทั้งหลายแล้ว เขาก็ยอมรับกันทั้งนั้น นอกจากคนตาบอดหูหนวกหรืออวัยวะพิการ ไม่สามารถจะมีเครื่องมืออันเหมาะสมและรับสิ่งทั้งหลายที่โลกทั้งหลายเขารับกันได้ทั้งนั้น และนอกจากรับไม่ได้แล้ว บางอย่างยังปฏิเสธว่าสิ่งเหล่านั้นไม่มี ทั้ง ๆ ที่ผู้มีตาดีหูดีอวัยวะดีทั้งหลายเขายอมรับกัน แต่คนพิการเหล่านั้นไม่ยอมรับ แม้เชื่อก็เชื่อแบบคนพิการ เชื่องู ๆ ปลา ๆ ไม่ได้เชื่อตามหลักความจริงที่รู้ที่เห็นเหมือนอย่างคนมีอวัยวะสมบูรณ์ทั้งหลาย

เรื่องสัตว์โลกที่เชื่อในธรรมของพระพุทธเจ้า ก็ยอมเป็นลุ่ม ๆ ดอน ๆ ลูบ ๆ คล้า ๆ เช่นเดียวกัน แม้จะปฏิเสธตนว่าเป็นชาวพุทธก็ตาม เพราะสิ่งที่ให้ขัดให้ขวางไม่ให้เชื่ออย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยนั้นฝังอยู่ภายในใจ ความฝังอยู่นั้นคือความกิดขวาง คือความปิดบังไม่ให้มองเห็นสภาพความเป็นจริงทั้งหลายได้ตามสิ่งที่มีอยู่นั้น ๆ ไม่เช่นนั้นโลกจะไม่ผิดพลาด ไม่ทำตัวให้เสียหายล่มจมไปเพราะมีสิ่งดึงดูดให้เป็นไปเช่นนั้น

จึงต้องยอมเสียเนื้อเสียตัว ยอมทนทุกข์ทรมาน ยอมรับเสวยกรรม เพราะกิเลสพาให้ทำกรรม

ขึ้นชื่อว่าทุกข์มันน้อยใครก็ไม่ต้องการ แต่เหตุใดโลกจึงเป็นแหล่งแห่งความทุกข์ เป็นคลังแห่งกองทุกข์ อยู่ในกองเพลิงเหมือนกันหมด ใครอยากอยู่ พุดถึงตามความรู้สึกแล้ว แม้แต่สัตว์เดรัจฉานเขาก็ทราบ ไม่อยากพบเห็นเลย แต่ก็จำต้องได้ทนทุกข์ทรมาน ยอมรับเสวยกรรมประเภทต่าง ๆ หรือผลแห่งกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของตัวเองสร้างขึ้น เพราะความเชื่อสิ่งจอมปลอมทั้งหลายมันหลอกวงให้ทำ ผลกรรมนั้นก็กลับเข้ามาสู่ผู้ทำ ผู้บ่งบอกให้ทำมันหายไปไหนก็ไม่รู้ ผู้จุดลากให้ทำมันไม่ใช่ผู้รับเคราะห์รับกรรม แต่เราผู้ทำตามอำนาจของมันนี้ต่างหากที่ได้รับเคราะห์รับกรรมตลอดมา

เทียบเพียงเท่านั้น เราจะเห็นเรื่องความแปลกประหลาดและความอัศจรรย์ของธรรมที่พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ เฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบัน ทรงแสดงไว้นี้ ใครรู้ใครเห็นมีหรือ ไม่มีใครรู้ใครเห็นในธรรมบรรดาที่แสดงมาแล้ว เช่น บาปใครจะเชื่อว่าบาปมี บาปเป็นตัวยังงี้ก็ไม่รู้ บุญเป็นตัวยังงี้ก็ไม่รู้ เราจะคาดได้เพียงว่า บาปคือความลามกจกเปรต บุญคือความสุขความสบาย ก็เป็นเพียงคาด ๆ

ทั้ง ๆ ที่เจ้าตัวนั้นนะสัมผัสสัมพันธ์อยู่กับผลแห่งบาป หรือสัมผัสสัมพันธ์อยู่กับบาปตลอดเวลาทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ปิดบังเอาไว้ไม่ให้เห็นตามหลักความจริง พอให้เชื่อถือได้อย่างฝังใจ เต็มความจริงที่สัมผัสสัมพันธ์อยู่กับตัวเอง นี่ละมันต่างกันตรงนี้ ส่วนพระพุทธเจ้าที่นำธรรมเหล่านี้มาแสดง ทรงประจักษ์พระทัยด้วยความจริงจริง ๆ ไม่ใช่ความคาดคะเน ไม่ใช่ความดันเดา

การรับความทุกข์นั้นรับเต็มเปาเหมือนกันเรื่องโลกนะ แต่ที่จะเชื่อตามความจริงที่ได้รับ ความทุกข์ความทรมานรับบาปรับกรรมนั้น สัตว์โลกไม่มีความจริงที่เรียกว่าธรรม เป็นสิ่งที่ขยายความรู้นี้ให้เข้าถึงความจริงนั้น จึงไม่เชื่อว่าบาปมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี พรหมโลกมี นิพพานมี นี่มันมีอันหนึ่งที่ปิดบังจิตใจเอาไว้

ส่วนพระพุทธเจ้าท่านทรงรู้อันนี้จริง ๆ คือรู้ด้วยเป็นความจริง เห็นตามความจริงด้วย พระจักขุญาณไม่มีทางสงสัย แล้วนำธรรมชาตินั้นมาสอนโลก วิชานี้จึงไม่มีในโลก ใครจะสอนกันก็สอนแบบตัน ๆ เด่า ๆ ไม่ได้สอนตามที่รู้แล้วเห็นแล้วค้นพบแล้วมาสั่งสอนเหมือนพระพุทธเจ้า ที่นำธรรมะมาสั่งสอนสัตว์โลกเราทั้งหลาย

ด้วยเหตุนี้ธรรมะของพระพุทธเจ้าจึงเรียกว่าสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบ เพราะได้รู้ชอบเห็นชอบตามความจริงของทุกสิ่งทุกอย่างแล้วค่อยนำมาสอนโลก พระองค์เองก็ประจักษ์พระทัยอย่างเด่นชัดไม่มีที่สงสัยแล้วในบรรดาธรรมที่นำมาสอนโลกนั้น ตลอด

อุปายวิธีการที่คั่นคิดพิจารณาให้ได้เจอรธรรมเหล่านั้น ก็ไม่มีอะไรสงสัยในพระทัย เรียกว่าสมบุรณ์ทั้งเหตุคือการชวนชวย สมบุรณ์ทั้งผลคือความรู้แจ้งแทงตลอด ตามหลักความจริงแห่งธรรมทั้งหลายทุกชั้นทุกภูมิ จนกระทั่งถึงภูมิที่เลยสมมุติออกไป ท่านเรียกว่าวิมุตติพระนิพพาน พระองค์ทรงรู้อรรถเห็นแล้วจึงนำธรรมเหล่านี้มาสั่งสอนโลก

ที่นี้สัตว์โลกนั้นก็เทียบอะไร นอกจากก็เหมือนคนตาบอดเราดี ๆ นี้ ตามมีหูมีก็ ตาม มันบอดไปเสียหมดทุกอวัยวะ เพราะมีธรรมชาติอันหนึ่งมาปิดหูปิดตาปิดความรู้สึก ธรรมชาติอันนั้นเป็นของปลอม เมื่อปิดเข้าไปในใจดวงใดแล้วจึงทำให้ใจดวงนั้น กลายเป็นของปลอมไปหมด เห็นผิดว่าถูก เห็นถูกว่าผิด เห็นดีว่าชั่ว เห็นชั่วว่าดีไปหมด เพราะของปลอมจะให้เหมือนของจริงนั้นเป็นไปไม่ได้ นี่ตรงนี้เองที่สัตว์โลกทั้งหลายจึงราวกับว่าสัตว์ตาบอด เลือกคลานอยู่ตามประสีประสาหาทางออกไม่ได้ แม้จะ สัมผัสสัมผัสดินสัมผัสลมสัมผัสตายเป็นอยู่ก็ตาม จนกระทั่งตายไปเพราะความทุกข์ความทรมาน นั้นก็ไม่ทราบทางออก แล้วดีไม่ดีไม่หาทางออก หาทางออกไม่เจอ

นี่จึงว่าโลก ท่านบอกว่าโลกันตร มนุษย์เรา โลกันตรสัตว์ก็หมายถึงความมืดบอด ภายในจิตใจ ไม่มองเห็นช่องเห็นทางพอที่จะนำตนให้พ้นจากภัยทั้งหลาย ซึ่งกำลังกลุ่ม รุมอยู่ภายในจิตใจและอวัยวะนี้ ให้ผ่านพ้นไปได้แม้เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ต้องถึงขั้นวิมุตติ พระนิพพานเลย

พระพุทธเจ้าทั้งหลายนั้นเหมือนกับคนตาดีหูดี มีจักขุญาณเหมือนกับกล้องขยาย ได้ตลอดทั่วถึงในโลกธาตุนี้ ไม่มีสิ่งใดปิดบังลึบในพระญาณคือความรู้อันละเอียด แหลวมคมของพระองค์เลย เพราะสิ่งเหล่านั้นก็เปิดเผยตัวด้วยความมีอยู่แล้ว ความจริง คือพระญาณนี้ก็เปิดเผยตัวด้วยความจริงเช่นเดียวกัน คือพร้อมที่จะรู้จะเห็นในสิ่งที่มี อยู่ทั้งหลาย ไม่ว่าจะหยาบกลางละเอียดขนาดไหน ไม่พ้นวิสัยแห่งพระจักขุญาณนี้ไปได้ เลย นามพระองค์จึงปรากฏว่า โลกวิทู รู้แจ้งโลก โลกก็คือหมู่มสัตว์ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ เกี่ยวข้องกับหมู่มสัตว์ทรงรู้ตลอดทั่วถึงหมด พร้อมทั้งวิธีแก้ไขถอดถอนและบำเพ็ญ ไม่มี อันใดจนเรื่องของพระพุทธเจ้าแล้ว พระศาสนาจึงได้ประกาศลงในแดนแห่งมนุษย์

มนุษย์แม้จะตาบอดหูหนวกเช่นเดียวกับสัตว์ทั่วไปก็ตาม แต่ว่าไม่ได้บอดถึง ขนาดที่ว่ามืดมิดปิดทวารหาทางแก้ไขไม่ได้เสียทีเดียว ประเภทที่มีทางแก้ไขได้ยังไม่ แล้ว ประเภทที่พอฝ้าฟางเท่านั้นก็ยังมีใน ๔ ประเภทนั้น อุดมกัตัญญู เป็นประเภทที่ พร้อมอยู่แล้ว เลือกคลานหาทางออกเต็มที่เต็มฐาน เป็นแต่เพียงว่ายังหาทางออกไม่ได้ การเสาะการแสวงนี้เต็มหัวใจ วิปจิตัญญู ก็เช่นเดียวกัน เดินตามหลังกันเพื่อความเสาะ แสวงหาทางเล็ดลอดออกจากกองทุกข์ที่ถูกกิเลสครอบงำ เนยยะ ก็ค่อยเลือกค่อย

คลานกันไป เว้นแต่พวก ปทปรมะ สุตวิสัยที่จะแก้ไขจะช่วยอะไร ๆ ได้ ประเภทนี้เป็นประเภทที่หมดหวัง

ที่ธรรมของพระพุทธเจ้ามาประกาศสอนโลกนี้ ถ้าเราคิดผิด ๆ ตามเรื่องของกิเลสพาให้คิด ตามเรื่องของกิเลสหลอกหลอนให้คิดก็ว่า ไม่เป็นของแปลกประหลาด ไม่เป็นของอัศจรรย์ ศาสนธรรมนี้กิเลสอาจพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงไปว่าเป็นลัทธิเป็นอะไร ตั้งขึ้นมาแบบตัน ๆ เด่า ๆ เกาหมัด ไม่ใช่ตั้งขึ้นมาตามหลักความจริง เป็นอย่างนั้นไปก็ได้ คนจึงไม่เห็นศาสนาเป็นของสำคัญ ยิ่งกว่าความเห็นตามเรื่องของอธรรม ฝ่ายทำลายเป็นของสำคัญ ทุกอากัปภิกิริยาที่แสดงออกไม่ว่าจะแสดงออกทางจิต ไม่ว่าจะแสดงออกทางกายทางวาจา เป็นช่องทางที่เปิดโล่งตลอดเวลาสำหรับรายได้ของมัน นี่แหละมันลำบาก คือมันกล่อมเอาอย่างสนิท ไม่ให้มองเห็นแสงอรรถแสงธรรมอะไรได้เลย นี่เราจะเห็นได้ว่าศาสนาอัศจรรย์ขนาดไหนยิ่งขึ้นก็ตอนมาเปิดกันตรงนี้

คนที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นในสิ่งเป็นภัยทั้งหลายโดยความจริง ก็ได้รู้ได้เห็นขึ้นมาตามสวากขาตธรรม หรือตามพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เช่น พุทธบริษัท หรือปฐุมสาวก ซึ่งท่านเหล่านี้เป็นผู้เสาะแสวงอยู่แล้วแทบล้มแทบตาย พอพระองค์ประกาศศาสนาธรรมคืออริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นของจริงอันเป็นเครื่องยืนยันต่อมรรคผลนิพพานให้ทราบเท่านั้น ยงฺกิลฺลิจิ สมุทฺทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ที่ประกาศแก่พระเบญจวัคคีย์ทั้งห้า พระอัญญาโกณฑัญญะคว่ำตมมือขึ้นมาทันที ออกประกาศยืนยัน เป็นสักขีพยานแห่งศาสนาธรรมของพระพุทธเจ้าในขณะนั้นว่า ยงฺกิลฺลิจิ สมุทฺทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ อะไรก็ตามเกิดขึ้นแล้วดับทั้งนั้น นั่น หาความแน่นอน หาความไว้วางใจไม่ได้เลย

นี่ก็เพราะท่านเห็นหลักเกณฑ์แห่งความแน่นอน ปรากฏขึ้นแล้วภายในใจของท่าน นั่นเรียกว่าแสงแห่งธรรม ความสว่างแห่งธรรม หลักเกณฑ์ที่เป็นความแน่ใจหรือแก่นแห่งความแน่ใจ ได้เริ่มปรากฏตัวขึ้นแล้วพอเป็นที่ยึด จึงได้สลัดปิดทิ้งหรือตำหนิสิ่งเหล่านั้นว่า อะไรก็ตามเมื่อเกิดแล้วดับทั้งนั้น หาที่ไว้วางใจไม่ได้เลย ก็มีแต่อันนี้เท่านั้นเป็นที่ไว้วางใจได้ ที่ว่าดวงตาเห็นธรรมคือเริ่มเห็นแก่นแห่งธรรม เริ่มเห็นแก่นแห่งจิต เริ่มเห็นแก่นวิภูฏะ ส่องแสงเข้าไปถึงจุดนั้นแล้ว และสุดท้ายก็ได้บรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน นี่ละธรรมปรากฏเป็นของอัศจรรย์ขึ้นแล้วในท่านทั้งห้านี้

ธรรมจะอัศจรรย์อยู่ขนาดไหนก็ตาม ถ้าไม่มีสิ่งสัมผัส ไม่มีสิ่งยืนยัน ธรรมก็เป็นของอัศจรรย์อยู่ตามหลักธรรมชาติของตน ไม่มีความหมายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต่อเมื่อสิ่งที่หาความหมายอยู่แล้ว พร้อมทั้งจะรับความหมายอยู่แล้วคือใจอันเต็มไปด้วยอุปนิสัย พอสัมผัสเข้าเท่านั้นก็ ยงฺกิลฺลิจิ สมุทฺทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ ขึ้นทันที หลังจากนั้น

แล้วก็ วุสิต พุทธุมจริย์ แปลว่า พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว เสร็จเรื่องไฟกิเลสตัดหา
 อสวะที่เคยเผาอยู่ในจิตใจนี้ เป็นอันว่าสลัดทิ้งไปหมดไม่มีสิ่งใดเหลือแล้ว เพราะ
 อำนาจแห่งธรรม

นี่ธรรมที่ว่าประเสริฐ ๆ ได้ปรากฏถึงความเต็มหัวใจของท่านเบญจวัคคีย์ทั้งห้า
 แล้ว นี่เป็นปฐมสาวก ท่านเหล่านี้เป็นผู้ที่เห็นธรรมเป็นครั้งแรก คือเห็น
 ธรรมเป็นของอัศจรรย์ เห็นพระพุทธเจ้าเป็นของอัศจรรย์ เห็นศาสนธรรมที่ประกาศสั่ง
 สอนเป็นของอัศจรรย์ และเห็นธรรมที่รู้จักภายในจิตใจของตนเองอย่างอัศจรรย์
 โดยไม่มีอะไรสงสัยเลย ร้อยทั้งร้อยเต็มหมด นี่แหละอำนาจแห่งความรู้แจ้งเห็นจริงของ
 พระพุทธเจ้า ประทานพระศาสนาไว้ มีคุณค่ามหาศาลหาอันใดประมาณไม่ได้

เราทั้งหลายนอกจากเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ยังได้มาบวชในพระพุทธศาสนา และได้
 ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนธรรม ก็ชื่อว่าเรายึดมั่นได้ถูกและเหมาะสม
 แล้วกับความมุ่งหมายของเราที่บวชมา ฉะนั้นจงตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ยึดหลักเกณฑ์นี้
 ไว้ด้วยดีอย่าได้ลดละทอดถอย

อันเรื่องของกิเลสไม่มีเรื่องใดให้พากันจำไว้อย่างถึงใจ ว่าจะทำสัตว์โลกให้เบื่อ
 หน่ายอึดพอ ไม่มีแก่นใดหนึ่ง ว่าจะทำสัตว์โลกให้มีความสุขสนุกรื่นริงบันเทิง มี
 ความสะดวกสบายอย่างตายใจได้ มีแต่ความบีบบังคับโดยลำดับลำดา แต่การบีบบังคับ
 ก็มีเครื่องประกับเข้าอีกทีหนึ่ง ไม่ให้เรารู้ว่ากิเลสนี้บีบบังคับจิตใจเรา ละเอียดแคไหน
 ไม่อย่างนั้นสัตว์โลกจะไม่เห็นโทษของมันได้อย่างไร ต้องเห็น ทุกข์ก็ประจักษ์ในตัวเอง
 ด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าฝ่ายโศกเศร้า ไม่ว่าฝ่ายรื่นริงบันเทิง ไม่ว่าสิ่งต้องการสิ่งไม่ต้องการ
 มันประจักษ์ด้วยใจ ถ้าควรจะเห็นโทษแล้วมันเห็นด้วยกันทั้งนั้น เพราะต่างคนต่างโดน
 อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าภพใดชาติใดมาจนกระทั่งปัจจุบันและขณะนี้

แต่นี้ไม่มีอันใดที่จะรู้ เพราะมันมีเครื่องประกับเข้าอีกทีหนึ่งภายในจิตใจให้สัตว์
 คล้อยตาม เพลินตาม หลงตาม พอใจตามมันตลอดเวลา นี่ละเอียดไหมกิเลส ถ้าเรา
 อยากจะทราบก็ให้ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ อย่าให้กิเลสเข้าแทรกเข้าแซงข้อปฏิบัติ
 และกำจัดความเพียรของเราให้สิ้นซากไปเสียจากใจ เหลือแต่ซากของกิเลสเต็มหัวใจ
 ซากกิเลสไม่ได้ตายเหมือนซากแห่งความเพียรเพื่ออรรถเพื่อธรรมทั้งหลาย ซากกิเลส
 เป็นซากที่สด ๆ ร้อน ๆ เป็นซากของยักษ์ของผีซึ่งกลืนหัวใจสัตว์โลกอยู่ตลอดเวลา ไม่
 มีคำว่าเข้าสายบ้ายเย็น เต็มแก่ชราคร่ำคร่าหรือหนุ่มสาว กลืนอยู่ตลอดเวลา เพราะ
 ธรรมชาตินี้เป็นหลักปัจจุบันอันหนึ่ง จึงไม่มีวัย ไม่มีคำว่าชราคร่ำคร่า ไม่มีกาลไม่มี
 สถานที่ว่าจะพักผ่อนหย่อนตัว เว้นแต่หลับเท่านั้น

ที่นี้ธรรมเมื่อเราคอยแต่กาลสถานที่เวล่ำเวลาอยู่ที่ชัดเจนแล้วว่าแพ้ แพ้กิเลสตัว ไม่มีกาลสถานที่ ในเวลาที่เป็นอยู่เช่นนี้เราอยู่ในห้องมืด ไม่ได้ออกมาที่โล่งแจ้ง จึงมองไม่เห็นความมืดว่าเป็นอย่างไร เพราะไม่มีคู่แข่ง เพราะฉะนั้นจึงผลิตสติปัญญา ทรัพยากรความเพียรขึ้น เริ่มแต่สมถธรรมคือความสงบใจ เอาให้สงบให้ได้ ไม่มีอะไรที่ท้อใจให้ฟุ้งซ่านนอกจากกิเลสอย่างเดียว ถ้าจะโทษมันเห็นมันเป็นภัย ก็คือความฟุ้งซ่านที่ประจำจิตของเราอยู่ตลอดเวลา นั่นแหละคือตัวภัยคือตัวกิเลส

เอ้า ปักจิตลงตรงนั้นด้วยความพากเพียร ด้วยความระมัดระวัง ตั้งสติให้ดี อย่าหวังผลหวังประโยชน์จากสิ่งใดวัตถุใดอะไรในโลกนี้ นอกจากงานคือการกระทำด้วยความตั้งใจของตนไม่ให้เหลว ในกิจการของตนที่ทำได้แก่จิตตภาวนาเท่านั้น นี่เป็นจุดที่มุ่งหมายแห่งธรรม อย่าเปิดช่องให้กิเลสผลัดดันออกมา มันผลัดดันออกมาจากใจจะกิเลส ไม่ได้มาจากรูป จากเสียง จากกลิ่น จากรสที่ไหนเลย มันมาจากใจ แม้จะปรุงเรื่องรูปเรื่องเสียงกลิ่นรสขึ้นมาก็เพราะผู้นี้ไปสัมผัสสัมพันธ์ ผู้นี้ไปปรุงไปแต่งไปคาดไปหมายไปสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องขึ้นมาที่จิต

ความปรุงออกไปก็คือเรื่องของกิเลส ความที่มาหลอกตนเองก็คือเรื่องของกิเลส ระวางอันนี้ให้ดี แล้วเร่งหน้าที่การงานของตนเข้าให้มันเหมาะ อย่าคอยเวล่ำเวลาเข้าสาย บ่ายเย็น ปีนั้นเดือนนี้ อันเป็นกลมาของมันเป็นอีกเช่นเดียวกัน ให้มุ่งต่อตรงนี้ จะทุกข์ยากลำบากขนาดไหนเราเคยทุกข์มาแล้วสงสัยที่ไหน เอาให้เห็น จะทุกข์ขนาดไหนก็ไม่ตายแหละจิตนี้ ทุกข์ก็มีแต่เรื่องของทุกขเวทนามันแสดงตัวของมันอยู่เหมือนไฟ ก็เท่านั้นแหละ ถ้าเราไม่เข้าไปสัมผัสสัมพันธ์ไฟก็ไม่มีความหมาย ไฟก็ไฟ เราก็เรา ทุกข์ก็ทุกข์ พิจารณาให้เห็นชัดเจนในความทุกข์

สติเป็นของสำคัญอย่าได้ลดละ ปัญญาพิจารณาสอดส่องอย่าอยู่เฉย ๆ นี่หนักใจในเรื่องปัญญาเกี่ยวกับหมู่กับเพื่อนมากทีเดียว ไม่ใช่หนักเพียงเล็กน้อย เพราะพอสัมผัสสัมพันธ์ทางตาทางหูแล้วมันจะบอกเรื่องปัญญามาทันที ว่าปัญญาไปนอนตายอยู่ที่ไหน จึงมีแต่เอาเรื่องโง่ ๆ เรื่องของกิเลสมาหลอกเจ้าของอยู่ตลอดเวลา เรื่องธรรมไม่มีเธอ มาประพฤติปฏิบัติธรรมแท้ ๆ ทำไมไม่มีเรื่องธรรมออกแสดงให้เห็น ลวดลายบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ มันจะมีแต่เรื่องของกิเลสที่ทำคนให้โง่ ที่ทำคนให้เชื่อ ๆ ซ่า ๆ อยู่ตลอดเวลา หมดทั้งตัวมองเข้าไปเห็นแต่เรื่องของกิเลสทำงานอยู่โดยถ่ายเดียว หารสติปัญญาอะไรแฝงอยู่ในนั้นไม่มีเลย เป็นยังงั้นนักปฏิบัติมันสมควรแล้วหรือนี่ จึงได้ปล่อยให้กิเลส กุสลา ธมฺมา อยู่ตลอดเวลาด้วยความฉลาดของมัน ไอ้เราก็กินแต่อกุสลา ธมฺมา ความโง่เข้าเต็มหัวใจได้ผลได้ประโยชน์อะไร

ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้สด ๆ ร้อน ๆ แท้ ๆ ไม่วุ่นวายไม่ไกลที่ไหน นอกจากอยู่ที่ใจดวงเดียวเท่านั้น อย่าไปคาดไปหมายสถานที่นั้น กาลเวลานั้นเวลานี้ ว่าเป็นกิเลสต้นหาอาสวะ ว่าเป็นมรรคผลนิพพาน กิเลสอยู่ในใจนี้แหละ มรรคผลนิพพานจะอยู่ที่ไหน เปิดออกตรงนี้ ความมืดดับไปตรงนี้แล้วความสว่างจะขึ้นตรงที่มันมืดนี้เองจะไปขึ้นที่ไหน

ปัญญาหัดคิดหัดอ่านชื่อย่าอยู่เฉย ๆ บังคับให้คิด บังคับให้ตรองให้ใคร่ครวญ มันหาค่อยแตกแขนงไปเอง อยู่เฉย ๆ ให้ปัญญาเกิดไม่เกิด ตายทิ้งเปล่า ๆ นั่นแหละ แม้แต่ผู้ได้สมาธิก็ตาม จะสมาธิขึ้นไหนก็สมาธิขึ้นนั้นอยู่เท่านั้นไม่เป็นปัญญาให้ได้ ปัญญาต้องเป็นเรื่องของปัญญา ออกพิจารณาค้นคว้าภายนอกภายใน สิ่งที่มาสัมผัสสัมพันธ์ที่เคยผ่านไปแล้วก็ดี ปัจจุบันก็ดี หรืออนาคตคิดไปเรื่องใด ให้เป็นเรื่องธรรมดาเรื่องธรรมเรื่องสติปัญญาออกทำงาน และกิเลสที่เป็นอยู่ตามกระแสของจิตมันจะลบล้างกันไปโดยลำดับลำดับ ลบกิเลสล้างกิเลสล้างที่ตรงนี้ ไม่ได้ล้างที่วันคืนปีเดือนสถานที่กาลเวลาอะไรเลย มันมีอยู่ที่ตรงนี้ ให้พิจารณาตรงนี้

พูดถึงเรื่องความเคียดแค้น พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทั้งหลาย ถ้าเราจะยกเป็นแบบสมมุติเหมือนโลกมีกิเลสทั้งหลายนั้น ไม่มีใครที่จะเคียดแค้นให้กิเลสยิ่งกว่าพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายเลย ความสงสารสัตว์โลกก็เต็มหัวใจ เพราะถูกบีบบังคับจากกิเลสทุกประตู ไม่มีทางไหนที่กิเลสไม่บีบบังคับเลย นี่ใช้เวลาตรัสรู้แล้วจึงทรงรับสั่งพระสาวกทั้งหลายให้ไปคนละทิศละทางอย่าไปช้ำรอยกัน เพื่อให้ศาสนากว้างขวาง ก็คือว่าให้ไปรื้อชนสัตว์โลกทั้งหลายที่กำลังจมอยู่ ผู้ที่ตะเกียกตะกายหาทางขึ้นอยู่ยังมีให้รีบไป ๆ เหมือนกับตกรอกหมกใหม่หรือตกในหม้อน้ำร้อนนั้นแหละ ให้รีบไปจุดไปลากขึ้น รายใดที่ควรจะจุดลากได้ด้วยวิธีการใดให้รีบจุดรีบลากไป

นี่ละการประกาศพระศาสนาออกมาจากพระทัยที่เต็มไปด้วยพระเมตตา เห็นโทษแห่งสิ่งที่เป็นโทษ เห็นคุณค่าแห่งธรรมที่มีคุณค่าอย่างถึงพระทัยจริง ๆ ไม่ใช่ทำแบบเล่น ๆ เหมือนโลกมีกิเลสทั้งหลาย พระพุทธเจ้าไม่มีกิเลส บริสุทธิ์จริง ๆ ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกอนุเคราะห์ด้วยพระเมตตาจริง ๆ ถึงพระทัย จึงการประกาศธรรมเมื่อเห็นผลเป็นสักขีพยาน เช่น เบญจวัคคีย์ทั้งห้าเป็นต้นแล้ว ก็ให้รีบนำและให้รีบออกประกาศพระศาสนาไม่ให้ช้ำรอยกัน ไปคนละทิศละทางเพื่อให้ศาสนากว้างขวาง

ก็หมายถึงว่าเพื่อให้น้ำอมตธรรมนี้ได้กระจายไปทั่วถึง ในบรรดาสัตว์ทั้งหลายที่ถูกกิเลสมันตมมันตุนมันทอดอยู่จะตายแหล่ไม่ตายแหล่ ทั้งตะเกียกตะกายอยู่นี้ให้ได้พ้นภัยไป ตามกำลังของผู้ตะเกียกตะกายจะพ้นไปได้มากน้อยเพียงใด จึงให้ประกาศพระศาสนาอย่างรีบด่วน เพราะพระเมตตาเร่งเต็มที่ เนื่องมาจากความเห็นโทษเห็น

อย่างถึงพระทัย เห็นคุณอัศจรรย์ของธรรมในพระทัยก็ถึงพระทัย การสอนโลกจึงสอน
อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มอรรถเต็มธรรม นั้นละท่านเห็นกิเลสเป็นภัยท่านเห็นอย่าง
นั้น

ถ้าจะพูดถึงเรื่องเป็นคู่เดือดคู่แค้นกัน ไม่มีใครจะเกินพระอรหันต์ หันไป
พุทธเจ้า ที่เป็นคู่เดือดคู่แค้นกับกิเลส ซึ่งเป็นตัวภัยมาตั้งกับตั้งกัลป์เผาสัตว์ทั้งหลาย
ทำให้สัตว์ทั้งหลายเหมือนกับตุ๊กตา เหมือนไม่มีจิตมีใจเลย จะเอาขึ้นเขียงไหนก็ได้ จะ
เอาเข้าเตาไหนก็ได้เตาไฟ ทุ่มลงในหม้อน้ำร้อนหม้อไหนก็ได้ เพราะไม่มีทำต่อสู้อย่างไร
ไม่มี
ความแค้นเคียดที่จะรู้เรื่องราวของมัน สัตว์มันยังรู้ว่าจะเอามันไปฆ่า สัตว์มนุษย์เรา
ไม่รู้จะทำยังไง ดีไม่ดียังต่อสู้ขัดขืนการฉุดการลากการช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์อีกมาก
มายากายกอง นั้นฟังซิ

แต่เพียงเราตัวเท่าหนูก็เป็นในหัวใจนี้ ไม่ต้องพูดถึงพระพุทธรูปและสาวกท่านละ
ตัวเท่าหนูนี้ยังเป็น แล้วยังเคยพูดออกปากพูดเต็มปากด้วย เช่น กำลังฉันจังหันอยู่
อย่างนี้ว่ากองทัพกิเลสมาแล้ว ไหนทันทีเลย บาดรนี้จะทิ้งทันทีโดดผิงเข้าปราบกันเลย
ถ้าเป็นปืนก็ไม่จ้างนก เหนียวไกลเลยเที่ยว จนกระทั่งกิเลสราบไปหมด กุสลา ธมฺมา มัน
เรียบริบร้อยแล้วถึงจะกลับมาฉันจังหันใหม่ ถ้าอยากฉันก็จะฉันใหม่ ไม่อยากฉันก็อ้อมใจที่
ได้ฆ่ากิเลสให้มันเสื่อลงไปหมดแล้ว ไม่มีอะไรจะมากวนอีกแล้ว นั้น

นี่แหละธรรมประเสริฐขนาดนั้นละ และเป็นธรรมชาติที่ปราบข้าศึกได้อย่างทัน
ควัน สมคำว่ามัชฌิมา ๆ เหมาะเจาะจริง ๆ ไม่มีอะไรที่จะปราบโลกันตรสัตว์ที่มีตบอด
เพราะอำนาจของกิเลสครอบงำนี้ได้ ยิ่งกว่ามัชฌิมาปฏิบัติที่ทรงแสดงไว้แล้วโดยถูก
ต้องนี้เลย

เพราะฉะนั้นขอทุกท่านนำธรรมะเหล่านี้เข้ามาขุดมาค้น กิเลสไม่อยู่ที่ไหน อยู่ที่ใจ
ค้นเข้าไป มันออกทางตา ค้น ออกทางหู จมูก ลิ้น กาย รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส
ตามค้น มันไปตรงไหนตามค้นตามฆ่าฟันกันด้วยสติปัญญา แล้วเราจะเห็นเรื่องเห็นราว
ความจริงมีอยู่ ๆ ประจำทุกสิ่งทุกอันทุกชั้นทุกสภาวะธรรม ต้องได้เห็นต้องได้รู้ เห็นไม่
ได้รู้ไม่ได้พระพุทธรูปไม่สอน พระองค์ทรงรู้ทรงเห็นมาแล้ว

อย่ามาปฏิบัติแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ ให้เห็นขวางหูขวางตา นี้ออกจะแตกแล้วนะ ยิ่ง
หลังไหลเข้ามาเรื่อย ๆ มากก็อย่างว่านั่นแหละ มันก็ดมันขวางทางหูทางตาพูดไม่ถูก แต่
ใจมันไม่สงสัยว่าเป็นยังไง มาฆ่ากิเลสหรือมาฆวางธรรม แน่ เจ้าของไม่รู้ ความถูกบีบ
บังคับภายในจิตใจตลอดเวลาเพราะอำนาจของกิเลส กับความสลัดปิดกิเลสออกหมด
ไม่มีสิ่งใดมาเหนี่ยวอำนาจของอิสรธรรมนี้เป็นอย่างไรในใจดวงเดียวกันนั้น นี่ก็เคยได้
พูดให้ฟังแล้ว แม้แต่กัณฑ์เทศน์ก็ยังบอก เล่มหนังสือก็ยังได้พูดว่าอวกาศของจิต

อวกาศของธรรม นั้นฟังซิ มันโล่งมันว่างไปหมดไม่มีอะไร จึงทำให้ประจักษ์ใจว่า ไม่มีอะไรที่จะทำการกีดขวางบีบบังคับจิตใจนอกจากกิเลสอย่างเดียวนั้น เมื่อกิเลสได้พังลงไปจากใจแล้ว ไม่มีอะไรมาก็ดมาขวาง เว้งว่าง โลกธาตุนี้จะมีก็ได้ไม่มีก็ได้ เพราะไม่เกี่ยวกันเลย

สิ่งที่เกี่ยวข้องก็คือกิเลสนำมาทับหัวนั้นนะ มันถึงได้หนักมันถึงได้รับความทุกข์ความทรมาน เมื่อกิเลสตัวแสบ ๆ พังลงไปหมดแล้ว รูปก็เป็นรูป เสียงเป็นเสียง กลิ่นเป็นกลิ่น รสเป็นรส สภาพสภาวะธรรมต่าง ๆ เขามีอยู่ตั้งแต่เรายังไม่เกิด เขามาทับอะไรใคร เมื่อรู้เห็นตามความจริง จิตสลัดปัดทิ้งเสียหมดแล้ว เป็นตัวของตัวขึ้นมาโดยหลักธรรมชาติ แล้วมีอะไรมาติดมาข้องที่นี้ จึงทราบได้ว่ามีแต่กิเลสเท่านั้นทำให้ติดให้ข้อง เมื่อมันสิ้นไปจากใจแล้วจะเอาอะไรมาติดมาคาไม่มี เว้งว่างไปหมดหาประมาณไม่ได้ กาลสถานที่ที่ไหนมี จิตดวงนี้มีป่าช้าที่ไหน มีกาลสถานที่ที่ไหน มีแต่ธรรมชาติเป็นความจริงเต็มตัวอยู่เท่านั้น วุ่นหาอะไรที่นี้

นั่นคุณค่าแห่งความหลุดพ้นจากสิ่งบีบบังคับเป็นเช่นนั้น ในใจดวงเดียวนั้นแหละ ขณะที่ถูกบังคับมากน้อยความทุกข์เป็นยังไง ขณะที่สลัดหรือปลดเปลื้องกันไปได้มากน้อยใจเป็นยังไง และสลัดปัดทิ้งเสียหมดโดยสิ้นเชิงแล้วเป็นยังไงที่นี้ ถ้าไม่เห็นธรรม อัจฉริยะตรงนี้จะเห็นที่ตรงไหน ถ้าไม่เห็นกิเลสเป็นภัยอย่างยิ่งอย่างถึงใจจนน่าขยะแขยงแล้วจะเห็นที่ตรงไหน เพราะกิเลสกับธรรมอยู่ที่จิตดวงเดียวกันนั้น เป็นแต่ว่าเปลี่ยนแปลงกัน กิเลสดับไปธรรมปรากฏขึ้นเต็มดวงในจิตดวงเดียวกันนั้น ซึ่งเป็นตัวที่ทรงความรู้ไว้ ไม่มีกาลสถานที่เวล่ำเวลาเลย นั่นทำไมจะไม่ประจักษ์

เอาให้จริงอย่าหละ ๆ หละ ๆ ไปไหนความรู้สึกให้ติดตัว อย่างน้อยสติ สติเมื่อติดแนบเข้าไปก็กลายเป็นสัมปชัญญะขึ้นมา ต้องฝึกสติ ไม่ฝึกไม่มีไม่ฝึกไม่ได้ ไม่ฝึกไม่คล่องตัว ไม่ฝึกไม่ชำนาญ ปัญญาไม่พาคิดพาค้นไม่เกิด ต้องถูกบังคับทั้งนั้น เพราะกิเลสมันกีดมันขวางไม่ให้ทำ จะตั้งสติก็เป็นข้าศึกต่อกิเลส ต้องฝึกตั้ง ค้นคิดค้น ปัญญาที่เป็นข้าศึกต่อกิเลสซึ่งเป็นตัวกีดขวาง ก็ต้องได้ฝึกคิดฝึกค้น สิ่งเหล่านี้ต้องฝึกฝึกกิเลสต่างหากนะไม่ได้ฝึกธรรม

ธรรมท่านไม่ได้มีอะไรจะไปฝึกท่าน ท่านไม่ได้ฝึกใคร กิเลสตัวเป็นภัยต่างหากมันฝึกเวลานี้ ทำความเพียรยากลำบากมากน้อยขนาดไหน ก็คือการต่อสู้กับกิเลสตัวฝึก ๆ มากน้อยขนาดนั้นนั่นเองจะเป็นอะไรไป เราจะเห็นได้ชัดเวลาสติปัญญาศรัทธาความเพียร จิตใจมีความละเอียดลออและสติปัญญาคล่องตัวไปแล้ว สิ่งเหล่านี้หายตัวไป ๆ โดยลำดับ สุดท้ายไม่มีอะไรเหลือเลย ขึ้นชื่อว่าสิ่งที่กีดที่ขวางที่คอยต้านทานอยู่ตลอด

เวลานี้ ซึ่งเราเคยเป็นมาตั้งแต่ชั้นเริ่มแรก เมื่อถึงวาระที่มันมันเสื่อลงไปแล้วมีอะไรมา
คิดมาขวาง ไม่มีเลย นั้น จะไม่เห็นว่าเป็นก็เลสตัวเป็นภัยได้ยังไง

เอ้าจำให้ตี ปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่สอน ธรรมท่านสอนว่ายังไง จิตนี้พร้อมแล้วที่
จะพุ่งให้เต็มทีของตัวเองในความรู้ความสว่างกระจ่างแจ้ง เป็นแต่เพียงถูกปิดไว้เพราะ
อำนาจของสิ่งมืดดำเท่านั้นเอง มีเท่านั้นไม่ได้มากมายอะไรเลย จึงเปิดนี้ออกไป มีอะไร
ปิด นั่นก็เคยพูดแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสแต่ละอย่าง ๆ ปิด เพราะธรรม
ชาตินี้ไปคว้าเอามาปิดตัวเอง ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นทางเดินออกไปเพื่อนำสิ่งที่ปิดบัง
เข้ามาสู่ใจก็รู้แล้ว สติปัญญาตามต้อนเข้าไป อันหนึ่งก็พยายามทำจิตให้สงบเพื่อจะปิด
ทวารเหล่านี้ไม่ให้ไปยุ่ง พอสงบแล้วมีกำลัง ให้ใช้สติปัญญาพิจารณา นี่คือกอง
ทุกข์ อนิจจัง อนตตา กองอสุภะอสุภัง กองปาชัตตังเป็นก็เป็นก็ตัวนี้ละ คั่นลงไป ถืออันนี้
เป็นการเป็นงาน เหยียบย่ำทำลายอยู่กับตรงนี้ ชุตคั่นกันอยู่ที่ตรงนี้ หลายครั้งหลายหน
มันก็ถลอกไปเอง

กิเลสก็มีหนังเหมือนกัน หนังของกิเลสเหมือนกับหนังเรานี้แหละ เนื้อ เอ็น
กระดูกของกิเลสก็มีเหมือนกับเนื้อเราหนังเรานี้แหละ ชุตลงไปพันลงไป เต็มมันจะ
เลือดเยิ้มออกมาให้เห็น เลือดเยิ้มหมายถึงอะไร หมายถึงเรื่องอสุภะอสุภัง แดก
กระจายลงไปคืออะไร คือ อนิจจัง ทุกข์ อนตตา นั่น มันเยิ้มออกมา ๆ จะได้เห็นชัดเจน
ภายในจิตใจ เมื่อปัญญาได้หยั่งลงไปถึงไหน ๆ แล้ว ความเชื่อตามหลักธรรมนี้จะดู
ต็มไปเรื่อย ๆ เรื่องความพากความเพียรจะหมุนตัวมาพร้อม ๆ กันหมดเลย ความซี้
เกียจซี้คร้านไม่เอาไหนซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ จะถอนตัวห่างออกไป ๆ สุดท้าย
ไม่มีเลย มีแต่ได้ยับยั้งเอาไว้มันจะเลยเถิด อย่างท่านว่า อุทัจจะ ในสังโยชน์เบื้องบน
นั่นคือเพลินในความพากความเพียรมากเกินไป จนถึงกับไม่ยอมพักผ่อน หรือไม่สนใจ
จะพักผ่อนในสมมติอันเป็นความสงบ เพื่อพักเอากำลังทางด้านปัญญา ท่านว่า อุทัจจะ

อุทัจจะในสังโยชน์เบื้องบนไม่ได้เหมือน อุทัจจกุกุกจะ ในนิวรรณ์ ๕ ซึ่งมีอยู่ใน
สามัญชนทั่ว ๆ ไปนะ อุทัจจะนั้นมีอยู่ในพระอริยเจ้าในชั้นอรหัตมรรคเท่านั้น คือ
เพลินในความเพียรมากเกินไปนั่นละ หากความซี้เกียจซี้คร้านไม่มี ต้องได้รั้งเอาไว้ถึง
วาระที่ควรพัก เมื่อจิตพิจารณาอันเป็นการทำงาน อิดทิวอ่อนเพลียแล้วก็ให้พัก
เข้าสู่ความสงบ ไม่ต้องคิดต้องปรุงเรื่องอะไร พักงานคืองานของจิต เพราะการพิจารณา
พิจารณาเป็นงานของจิตทั้งนั้น เมื่อพักจิตให้สงบโดยไม่ต้องไปห่วงใยกับเรื่องสติ
ปัญญาชนิดใดก็ตาม ในขณะนั้นมีแต่การพักตัวสงบ พอถอยออกมาจิตก็มีกำลังควรแก่
การทำงานแห่งการพิจารณาก็เอาอีก นั่น จนกระทั่งกิเลสพังทลายลงหมดไม่มีอะไรเหลือ

แล้ว สติปัญญาประเพณีและความพากเพียรประเพณี ก็หมดปัญหาไปเองโดยหลัก
ธรรมชาติเช่นเดียวกัน

ก็จะสู้กับอะไรเมื่อข้าศึกมันบรรลัยไปหมดแล้ว ก็เป็นอิสรธรรมเท่านั้นนี่ ละท่าน
ว่า วุสิต์ พุทฺหมจริยํ กตํ ฌรณียํ เสร็จแล้วงานรื้อภพหรือชาติหรือวัฏสงสาร งานต่อสู้กับ
มหาภัยได้สิ้นสุดลงไปแล้ว แต่บัดนี้ต่อไปไม่มีอีกแล้ว ท่านว่า นตฺถิ ทานิ ปุณฺพุกฺโข
ความเป็นอีกเกิดอีกนี้ไม่มี จะเอาอะไรมา มี ก็กิเลสพาให้เกิด กิเลสสิ้นไปแล้วจะเอา
อะไรพาให้เกิดให้ตาย มันก็หมดไปเอง เหลือแต่ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ เท่านั้น เพราะ
ฉะนั้นขอให้พากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

เอาละเทศน์เพียงเท่านี้ เหนื่อย รู้สึกเหนื่อยแล้ว

พูดท้ายเทศน์

เหตุผลเท่านั้นที่ทำให้พูดหนักพูดเบา มีเท่านั้น เราไม่มีอะไรมาคิดมาขวางหัวใจ
เดินตามเหตุตามผลเลย นี่เราก็เคยถูกกดขี่บังคับบีบหัวใจมานานแล้วเรื่องเหล่านี้ ที่นี้
จะให้ธรรมเดินที่นี้ กิเลสเดินไปทางเส้นนี้มันเท่าไรแล้ว ที่นี้จะให้ธรรมเดิน ไม่มีหอรอก
คำว่าลูปหน้าปะจุมุก ลูปหน้าปะธรรมชิ เดินตามธรรม ถ้าจะให้ถือเป็นข้อหนักใจเบาใจ
กับความดำหนิติเตียนของคนวิพากษ์วิจารณ์ของคน จะเป็นธรรมได้ยังไง ก็มีแต่เรื่อง
ของกิเลสละชิ ของจริงมีอยู่เอาออกแสดงชิ กิเลสมันพันพ่านอยู่เต็มโลกแล้วเวลานี้
โลกกำลังจะฉิบหายวายปวงเพราะมัน ยังไม่รู้โทษของมันอยู่หรือ ธรรมเท่านั้นที่เป็น
น้ำดับไฟ พูดความจริงออกไปเป็นอะไรไปวะ

ธรรมประเสริฐยิ่งกว่ากิเลส กิเลสประเสริฐที่ตรงไหนพอที่จะไปหมอบไปกราบมัน
ให้ราบอยู่ตลอดเวลา ความสังัดความวิเวก อสังสัคคณิกา ให้สงวนให้มากนะ อย่าพ่น
ๆ พ่าน ๆ ให้เห็น นี่ไม่ใช่โรงสุรยาเมาวัดนี้สถานที่นี้ มาเป็นกิจเป็นการ อย่ามาพ่น ๆ
พ่าน ๆ ให้เห็น นี่ลูกตาจะแตกแล้ว หัวใจจะพังแล้วนะ มันรับแต่สิ่งที่ไม่เป็นมงคลเหล่านี้

เอาละเลิกละ